

21. Dijital kültürde ramazan ayı ve kültür aktarımı: Rafadan Tayfa çizgi filmi örneği

Okan YILDIZ¹

APA: Yıldız, O. (2022). Dijital kültürde ramazan ayı ve kültür aktarımı: Rafadan Tayfa çizgi filmi örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö11), 347-355. DOI: 10.29000/rumelide.1146627.

Öz

Kültür, dünyadaki bütün insanların tek tipleşmesine evrilen süreçlerin karşısında, insana değer veren ve toplum içerisindeki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyan bir olgudur. Kültür, toplumları bir arada tutan “sosyal kemikleşmeler” olmakla birlikte bu kemikleşen yapılar kimi zaman esnek bir yapıya da sahip olabilmektedir. Değişip dönüşen kültürel öğelerin gelecek kuşaklara aktarımı ve buradan hareketle sürdürülebilmesi önem arz etmektedir. Kültür, ilkel insanlarda sözlü olarak aktarımların ilerleyen teknolojilerle birlikte yazılı ve görsel medya üzerinden aktarılmaya başlamıştır. Çizgi filmler çocuklar için pek çok değer aktarımında olduğu gibi kültür aktarımı için de en önemli araçlardan biridir. Geleneğin, kuşaklar arası aktarımında sözlü ve basılı kültür ortamlarının yanı sıra, özellikle 21. yüzyılda, dijital kültür ortamının önemi görülmektedir. Bu anlamda özellikle çizgi filmlerin kültür aktarımında rolü ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada da TRT Çocuk kanalında 2014 yılında yayın hayatına başlayan Rafadan Tayfa isimli Türk animasyon çizgi filminin Ramazan ayına özel bir serisi olan Ramazan Tayfa serisi incelenmiştir. Bu seri 28 bölümden oluşmaktadır. İncelenen 28 bölümde genelde Müslüman Türk toplum yapısı içerisinde Ramazan ayı ve bu ayda yapılan uygulamalar ve birtakım inançların işlendiği görülmüştür. Sonuç olarak, kültür aktarımı noktasında dijital kültürün bir getirisi olan çizgi filmlerin önemi göz önüne serilmiş, kültür aktarımında çizgi filmlerin daha fazla kullanılarak Rafadan Tayfa ve özel olarak çekilen Ramazan Tayfa gibi çizgi filmlerin sayıca artırılmasının Türk kültürünün gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli rol oynayacağı ifade edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Dijital kültür, Ramazan Tayfa, Çizgi film

The Month of Ramadan and cultural transfer in digital culture: Example of Rafadan Tayfa cartoon

Abstract

Culture is a phenomenon that against processes that has evolved into the monotyping world humans and values people and reveals the similarities and differences in society. Although culture is a kind of "social ossification" that holds societies together, those ossified structures can sometimes be flexible. It is substantial to transfer the changing and transforming cultural elements to future generations and to sustain them accordingly. While culture had been transmitted in an oral form in primitive people, it has begun to be transferred through written and visual media with advancing technologies. As cartoons convey many values for children, It is also one of the most important tools for cultural transfer. In addition to oral and printed cultural environments in the intergenerational transmission of the tradition, the importance of the digital culture environment is seen especially in the 21st

1 Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi ABD (Ankara, Türkiye), okanyldz26@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8805-856X [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 21.06.2022-kabul tarihi: 20.07.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1146627]

century. In this sense, especially the role of cartoons in the transfer of culture emerges. In this study, Ramazan Tayfa, the special series for the month of Ramadan actually belong to Turkish Animated Cartoon Rafadan Tayfa that started broadcasting on TRT children's channel in 2014, was examined. This series comprise of 28 episodes. In this 28 episodes that examined, it has been seen that the month of Ramadan and the practices and some beliefs in the Muslim Turkish society are covered.

As a result, the importance of cartoons which is the product of digital culture, has been highlighted, and it has been stated that increasing the number of works such as Ramazan Tayfa by making use of 21st century technologies will play an important role in cultural transfer.

Keywords: Digital Culture, Ramazan Tayfa, Cartoons

Giriş

Kültür, gelenek ve inanç birbirini kapsayan ve içeren kavramlar olarak bilinmektedir. Kültürlerin, dolayısıyla geleneklerin yaratılma ve zenginleştirilme ve aktarılma süreçlerinde belli dinamikler bulunmaktadır (Özdemir, 2021: 1024). Bu dinamiklerden hitap edilen kitle veya “patron” yani mal ve hizmetin kime yapıldığı, kimin bu ürünü değerlendirdiği konusu önemlidir. Çizgi filmler, çocuklara ve ilk gençlik çağlarındaki “ergen” olarak ifade edilen kitleye yoğunlukla hitap etmektedir. Ergenlik kavramını yaşla sınırlamak doğru olmadığı için bir yaş belirtilmemektedir. Burada beynin gelişimini tamamladığı zamanlara kadar uzanan bir dönem söz konusudur. Bu da 25 yaşa tekabül etmektedir (Şirin, 2020: 21). Genel olarak 0-25 yaş aralığına hitap ettiği düşünüldüğünde çizgi filmlerin alıcılarının ne kadar büyük bir kalabalığı oluşturduğu anlaşılacaktır.

Yaşamın birçok alanında kullanılan kültür kavramı, anlamındaki birtakım daralmalarla birlikte kendi öz anlamını muhafaza etmektedir. Kültür kelimesinin Fransızcadan alınma bir kelime olduğu bilinmekle birlikte Ziya Gökalp bu kelimenin hars ve tehzib olmak üzere iki anlama geldiğini ifade etmektedir. Gökalp, hars olarak ifade ettiği kavramın halkın asıl kültürünü oluşturduğu belirtmektedir (Gökalp, 2014: 127).

Dursun Yıldırım, Türk Bitiği adlı eserinde, milletlerin hayatlarını düzenleyen geleneklerin tamamına kültür denmektedir. Kültür, önceleri sözlü ortamda yaratılmakta ve aktarılmakta iken değişen ve dönüşen toplum yapısıyla birlikte yazılı ve teknolojik ortamda yaratılıp aktarılmakta (Yıldırım, 2016: 126) olduğunu ifade etmektedir.

Kültürle ilgili pek çok tanım yapmak mümkündür. Kültür hem ulusları birbirinden ayıran hem de diğer uluslarla yakın ilişkiler sürdürülebilmesi için olmazsa olmaz bir anlamlar dizgesine sahiptir. Folklorun, bir bilim dalı olmaya başladığı ilk zamanlarda bir geleneksellik barındırması ile ilgili görüşler neredeyse bir kutsal inanç gibi kabul edilmekteydi. Ancak köyden kente göç ve teknolojik ilerlemelerin hızla insanı ve çevresini değiştirmesine paralel olarak folklor kavramının tanımı da esneklik göstermeye başlamıştır.

Dan Ben Amos, folklorun sadece gelenek eksenine odaklanırsa kendi yapısında birtakım boşlukların oluşacağını belirterek, Bascom'un “Folklorun hepsi gelenekseldir ama geleneksel olan her şey folklor değildir” ifadesinin “Bazı gelenekler folklorudur ama folklorun hepsi geleneksel değildir” biçiminde değiştirilmesi gerektiğini (Ben Amos, 2006: 37) ifade etmektedir.

Günümüzde hızını takip edemeyecek hâle geldiğimiz teknolojilerin kültürün aktarımı noktasında nasıl bir rolü olduğu tartışma konuları arasında yer almaktadır. Walter J. Ong, birincil ve ikincil sözlü kültür

ortamları kavramları çerçevesinde değişen toplum yapısındaki kültür aktarımı meselesini ele almakta ve bu iki sözlü kültür ortamını kültür aktarımı noktasında karşılaştırmaktadır. “Yazı ve matbaa kavramlarının varlığını bile bilmeyen, iletişimin yalnızca konuşma dilinden oluştuğu kültürleri ‘birincil sözlü kültür’ (Ong, 2013: 23) olarak niteleyen Ong, “Sözlü özelliklere sahip televizyon, radyo, telefon gibi elektronik araçları, üretim süreçleri başlangıçlarını yazı ve metinden alıp sonunda konuşma diline dönüştüğü için bu çerçevede oluşan kültürleri de ‘ikincil sözlü kültür’ (Ong, 2013: 24) olarak ifade etmektedir. Ong’un tanımlamalarından hareketle bu çalışmada birincil sözlü kültür ortamındaki kültürel öğelerin ikincil sözlü kültür ortamındaki yansımaları ve bunun kültür aktarımı noktasındaki rolü ele alınmaktadır.

Ong’un tanımlamalarından hareketle bu çalışmada birincil sözlü kültür ortamındaki kültürel öğelerin ikincil sözlü kültür ortamındaki yansımaları ve bunun kültür aktarımı noktasındaki rolü ele alınmaktadır. Kültürün gelecek kuşaklara aktarımı da folklorun eğitim işlevi ile aynı görevi üstlenmektedir. Bascom, folklorun bu işlevinin daha çok okuma yazma bilmeyen toplumlarda öne çıktığını belirtmektedir (Bascom, 2019: 80-81). Ancak okuma yazma bilen, hatta eğitim düzeyi yüksek olan toplumlarda da folklorun eğitim işlevi bulunmaktadır. Çocuklar için ise bu işlev, yazılı ve görsel medyanın hayatımıza girmesiyle daha belirgin bir şekilde yer edinmektedir.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemiyle hazırlanmıştır. İçerik analizi metin ve metinlerden üretilen metin kümelerinin varlığını betimlemeye yönelik bir yöntemdir. Ancak içerik analizi yöntemi yalnızca metinler üzerinde kullanılan bir yöntem değildir. Aynı zamanda görselleri, televizyon programları ve çekimlerin incelenmesinde de kullanılmaktadır (Büyükoztürk vd. 2017: 259). Buradan hareketle çizgi filmlerinin kültür aktarımı ve dijital kültür bağlamında incelenmesinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik ve doküman analizi yöntemlerinden faydalanılmaktadır. Bu çalışmada da Rafadan Tayfa çizgi filminin özel bir serisi olan Ramazan Tayfa çizgi filminin 28 bölümü incelenmiştir. Açık yayın yapan TRT Çocuk kanalının internet sayfasından Ramazan Tayfa adlı çizgi filmin 28 bölümü incelenip analiz edildikten sonra elde edilen veriler, kültür aktarımı ve dijital kültür çerçevesinde yorumlanmıştır.

Ramazan Tayfa çizgi filminde Ramazan gelenekleri

Yirmi birinci yüzyıl teknolojik gelişmelerin en hızlı yaşandığı bir yüzyıl olma özelliğini barındırmakta ve bu iddiasını sürdürmektedir. Özellikle kitle iletişim araçlarının internet ağıyla birlikte ulaşılması en yüksek izleyici/dinleyici kitlesine ulaşılmasında önemli bir araçtır. Geleneksel olanın modern kaynak ve ekipmanlarla birleşmesi ise geleneğin, gelecek kuşaklara aktarımı noktasında oldukça etkilidir. Kitle iletişim araçlarının eskiyi dönüştürme aracı olarak kullanılmasını Nebi Özdemir, Kültür Bilimi ve Yönetimi adlı eserinde şu şekilde ifade etmektedir:

“Kitle iletişim araçları, ilk dönemlerden beri “yeni, modern, çağdaş” nitelemelerine sahip ve taraf olarak, eskiyi ya da var olanı dönüştürme gücüne sahip olmuştur.” (Özdemir, 2017: 145).

Dilin, kültür taşıyıcı özelliği, sözlü kültür ortamında olduğu gibi yazılı ve teknolojik kültür ortamında da öne çıkmaktadır. Çizgi filmler, kültürel bilgi ve birikimin özellikle çocuklara aktarımı açısından bakıldığında önde gelen aktarım araçlarındandır. Yaş ve dili anlayış, kavrayış ve kullanımına göre tercih edilen çizgi filmler çocukların dil gelişimlerini etkilemektedir. Dünya’da 19. yüzyılda başlayan

animasyon çizgi film çekimleri Türkiye’de 1960’larda hız kazanmıştır. Türkiye’nin kültürel birikimlerinin oldukça fazla olmasına karşın kültürel öğelerin işlenmesine gerek siyasi gerek ideolojik ve ekonomik sebeplerden dolayı ağırlık verilememiştir (Samuk, 2018: 32-33). Ancak TRT Çocuk kanalı son yıllarda Türk kültürünü yansıtan çizgi filmlere yer vermektedir.

Türk halk kültürünün gelecek nesillere aktarımında da özellikle 21. yüzyılda teknolojinin ilerleme hızı sebebiyle çizgi filmler önemli rol oynamaktadır. Buradan hareketle dijital kültür ve kültür aktarımı ile ilgili çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Tekne orucu

Son Tekne Orucu adlı bölümde, Türk halk kültüründe çocuklara oruç tutmanın öğretilmesi ve bu kavramın manevi önemi hakkında bir eğitim verilmektedir. Tekne orucu çocukların öğlene veya ikindiye kadar bir şey yemeden ve içmeden tuttıkları oruca verilen isimdir. Çocukların tuttuğu bu oruç, Türk halk kültüründe âdeta bir törene dönüşmektedir (Özden, 2010: 87). Çizgi film karakterlerinden Akın, son tekne orucunu tutmak ve ardından ertesi gün tam oruç tutmak istediğini söylemektedir. Bunun üzerine Akın’ın ağabeyi Mert ona bir kutu vermekte ve istediği zaman açmasını söylemektedir. Burada bu kutu hediye etmenin bir gelenek olduğu ve ilk kez oruç tutacak çocuğa verildiği söylenmektedir. Çocuğun sabrederek bu kutuyu akşam ezanına kadar açmaması halinde bu geleneği bir sonraki Ramazan ayında daha küçük bir çocuğa kutu vererek devam ettirmesi istenir. Bu kutunun içerisinde hurma bulunmaktadır. Hurma ile iftar yapma geleneği de burada işlenen bir başka kültürel öge olarak görülmektedir.

Ramazan davulu ve mâni söyleme geleneği

Çizgi film karakterlerinden Kâmil ve Hayri mani söyleme yarışını yapmaktadır. Karşılıklı okudukları mâniler şu şekildedir.

“Hoş geldin ya ramazan,
Bize derler Rafadan,
Acıkınca sızlanma,
Sabır verir Yaradan” (Kâmil)

“Top patladı samırsın,
Ezan sesi ararsın,
Sahur bile olmadı,
Sen daha uykudasın.” (Hayri)

“Bize derler rafadan,
Herkes ayrı kafadan,
Ne yapalım arkadaşlar,
Böyle yaratmış Yaradan.” (Kâmil)

“Nereden geldi aklıma,
Kadayıfla baklava,

Yufka yetmezse diye,
Ver bana bir oklava.” (Hayri)

“Sen konuyu unuttun,
Çeşmeleri kuruttun,
Sahur geçecek diye,
Bir çiğneyişte yuttun.” (Kâmil)

“Kamil’ciğim uyuma,
Sahurunu kaçırma,
Annen yapmış bekliyor,
Sıcak sıcak bazlama.” (Hayri)

“Hayri’ciğim nazlandı,
Börek diye sızlandı,
Bir sini börek yedi,
Biraz olsun uslandı.” (Kâmil)

“Anlaşıldı galip yok,
Sahur bitti karnım tok,
Mübarek Ramazan’da,
Rafadanı seven çok.” (Hayri)

“E abi vakit doldu,
Bu bölüm de son buldu,
Birazcık ara verin,
Gözleriniz yoruldu.” (Kâmil)

Sahur

İlk Sahur adlı bu bölümde Hayri, saatleri tamir etmektedir. Kâmil bunun sebebini anlamamaktadır. Bölüm sonunda sahur vaktinde davullar çalmaya tam başlayacağı sırada Hayri’nin tamir ettiği bütün saatler aynı anda çalmaya başlar. Böylece Hayri sahura uyanmaktadır.

Ramazan topu

Türk halk kültüründe Ramazan ayıyla ilgili gelenekler içerisinde iftar vakitlerinde top patlatılması günümüzde işlevselliğini kaybeden bir gelenektir. Teknolojik gelişmeler sayesinde internet aracılığıyla iftar vaktinin ne zaman olduğu kolayca öğrenilebilmektedir. Ramazan Tayfa’nın Top Patladı adlı bu bölümünde iftar saatinde topun patlamasıyla iftar vaktinin geldiği anlaşılmakta ve iftar yemeği için eve gidilmektedir.

Diş kirası geleneği

Türk halk kültüründe özellikle Osmanlı Dönemi'nde Ramazan ayı ile ilgili geleneklere sıkça rastlanılmıştır. Bu geleneklerden biri de “diş kirası”dır. Diş kirası Ramazan'da iftara davet edilen kişilere verilen hediye veya para olarak bilinmektedir (Özbilgen, 2009: 986). Ramazan Tayfa çizgi filmde Hayri ve arkadaşlarını iftara davet eden nine, iftar sonunda çocuklara hediye verir ve bu hediyeyi şöyle açıklar: Kültürümüzde misafirperverliğe çok kıymet verilir. Özellikle Ramazan aylarında her misafir incelikle ve zarafetle buyur edilir. Birlikte yemekler yenilir, sohbetler edilir. Misafirler uğurlanmadan önce de zahmet edip iftara gelen misafirlere “diş kirası” denilerek hediyeler verilir.

Pide

Pide, Türk yemek kültürü içerisinde önemli bir yere sahiptir. Özellikle törensel bir yiyecek olarak Ramazan ayında sahurda ve iftarda yenen pidenin toplumsal yardımlaşma noktasında da işlevi öne çıkmaktadır. Geleneksel askıda pide uygulaması da bu çizgi filmde işlenen bir başka kültürel öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Babasının bakkalında çıraklık yapan Kâmil, bakkala pide almaya gelen Hayri'ye askıdaki pidelerin satılık olmadığını söyler. Nedenini öğrenemeyen Hayri, en sonunda bu pidenin ihtiyaç sahiplerine verildiğini anlar.

İftar çadırı

Türk halk kültüründe yardımlaşmanın ve dayanışmanın öne çıktığı törensel yemeklerin ve uygulamaların yaşandığı Ramazan ayında bir başka önemli unsur da iftar çadırlarıdır. Günümüzde belediyelerin veya başka kurumların toplu yemek organizasyonlarıyla varlığını sürdüren bu uygulama Ramazan Tayfa çizgi filmine konu olan bir uygulama olarak görülmektedir.

Zimen-veresiye defteri satın alma geleneği

Zimen defteri, günümüzdeki adıyla veresiye defteri, özellikle Ramazan ayında bir gelenek olma noktasında önemli bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Ramazan ayında bir veya birkaç kişi mahallenin bakkalındaki veresiye defterini satın alarak halkın veresiye borcunu silmektedir. Bunu da bakkalın önünde bir yazı asarak ilan etmektedir (Çetin, 2020: 22). Ramazan Tayfa çizgi filmde de babasının bakkalında çıraklık yapan Kâmil, arkadaşlarının gelerek veresiye defterinden birer kâğıt yırtmaları ve bu kâğıtta borcu olan kişilerin borçlarını ödemelerini şaşkınlıkla karşılar. Ardından bunun bir gelenek olduğu söylenir.

Pişi dökme geleneği

Türk halk mutfak kültüründe törensel bir yiyecek olan pişi, Ramazan Tayfa çizgi filmde kültürel bir öge olarak işlenmektedir. Fatma nine Ramazan ayında pişi dökmüştür. Bu pişileri karakterler aracılığıyla komşulara dağıtmaktadır.

Arife çiçeği

Arife, Ramazan Bayramından bir önceki güne verilen isimdir. Türk halk kültüründe arife günü küçük çocukların bayramlıklarını giyerek büyükleri ziyarete gitmesi geleneksel bir uygulama olarak ortaya çıkmaktadır. Arife sabahı çocukların bayramlıklarını giyip sokağa çıkması çizgi filmde ayakkabı ustasının Akın'a anlatımıyla şu şekilde işlenmiştir: Biz küçükken arife sabahı bayramlıklarını giyip

tertemiz sokağa çıkan çocuklara arife çiçeği derlerdi. O mis kokulu çocuklar herkesi mutlu ederdi. Hepimiz o şekilde sokağa çıkıp büyükleri ziyaret ederdik.

Sadaka taşı

Sözlükte haber, gerçek olmak; doğruluk gibi anlamlara gelen sıdk kökünden türeyen kelime Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için ihtiyacı olanlara yapılan yardıma denmektedir. Bu anlamda eşya veya para sadaka içerisinde değerlendirilmektedir (Duman, 2008: 83). Türk halk kültüründe yardımlaşma ve dayanışma örneklerine Ramazan ayında sıkça rastlanmaktadır. Sadaka Taşı da bu uygulamalardan biri olarak bilinmektedir.

Kültürümüzde yardımlaşmaya, özellikle de Ramazan ayında çevremizdeki ihtiyaç sahiplerini gözetmeye özen gösterilir. Sadaka taşları da buna sessizce arası olur. Yardım ederken karşındakini gücendirmemen gerekir. Bu yüzden insanlar genellikle etrafta kimse yokken hayırlarını sadaka taşına bırakır. Yardıma ihtiyacı olan da buradan ihtiyacı olduğu kadarını alır. Eskiler bir elin verdiğini diğer el görmemeli derler.

Karagöz ve Hacivat gölge oyunu

Karagöz, Türk gölge oyunu olarak gelenek içerisinde yer edinmiş bir geleneksel sanat ve eğlence unsuru olarak bilinmektedir. Karagöz, günümüzde yalnızca Ramazan ayında ve çocuklara hitap eden geleneksel bir eğlence unsuru olmaya indirgense de Türk kültür tarihindeki yeri oldukça eskilere dayanmaktadır. Gelenegin, geleceğe aktarılması noktasında kitle iletişim araçlarının rolü Karagöz oyununun çizgi filmler aracılığıyla canlılık kazanması örneğinde de görüleceği üzere önemli bir unsurdur. Metin And, Dünyada ve Bizde Gölge Oyunu adlı eserinde, "bir aydınlatma kaynağı ile yarı saydam bir perdeden yararlanılarak, bu perdenin önünde ya da gerisinde, iki boyutlu saydam ya da saydam olmayan kuklanın oynatılması"nı gölge oyunu olarak tanımlamaktadır (And, 1977: 13). Karagöz, UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kapsamında insanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi'ne Türkiye kaynaklığında 2009 senesinde girmiştir. Buna bağlı olarak Türkiye Cumhuriyeti tarafından korunması ve geliştirilmesi teminat altına alınmıştır (Aça, vd., 2018: 222). Rafadan Tayfa çizgi filminde Karagöz gölge oyunu Ramazan ayında iftarla teravih arasında bir gösteri olarak yer almaktadır. Genel olarak kadın ve çocukların bu gösteriyi izlediği görülmektedir.

Sonuç

Folklorun, bir bilim dalı olarak ortaya çıktığı ve ardından ülkemizde de buna yönelik çalışmalar yapıldığı ilk dönemlerde bir derlemeler serisi olarak başladığı bilinmektedir. Derleme folklorunda oldukça önemli bir unsur olarak görülmektedir. Ancak folklorun bir derlemeler yığınının dönüşmemesi gerekmektedir. Hem çağın getirdiği teknolojilerin kültürleri nasıl etkilediği, değiştirdiği ve dönüştürdüğü hem de folklorun donmuş kalıplardan ibaret olmadığı yönündeki çalışmalar hız kazanmaktadır. Buna bağlı olarak dijital kültür ortamında da folklor çalışmalarının arttığı ancak istenilen düzeye erişemediği görülmektedir.

Kültür, nesiller arasındaki bağı ve iletişimi sağlayan bir köprü görevi görmektedir. İnsan, dünyayı algılama süreci içerisinde girdiği ilk zamandan günümüze gelinceye dek birikim, tecrübe ve bilgisini gelecek nesillere aktarmıştır. Kültürel birikimin aktarımı ilksel insanlarda sözlü olarak yapılmıştır. Ancak yazının icadıyla birlikte "sözün teknolojileşmesi"yle birlikte bu aktarım çeşitli kanallarla yapılmaya başlamıştır. Walter J. Ong'un birincil ve ikincil sözlü kültür olarak ifade ettiği kavramlardan ikincil sözlü kültür, aktarımın araç değiştirmesine yol açmıştır.

İnternet ve televizyonun, insan yaşantısına girmesinden itibaren kültür aktarımı da bir mecra değişimine maruz kalmıştır. Aktarımın kitlesel bir şekilde olması kitle iletişim araçlarının geniş kitlelere aynı anda yayın yapabilmemesinden kaynaklanmaktadır. Teknolojinin bir getirisi olarak televizyon ve internet ortamında yayınlanan çizgi filmler, özellikle çocuklara kültür aktarımında önemli bir araçtır. Çocukların çizgi filmlere, günün büyük bir bölümünde maruz kaldığı göz önüne alındığında kültür aktarımının bu yolla yapılması da yadırganmayacaktır.

Bu çalışmada dijital folklor bağlamında çizgi filmlerdeki kültürel unsurların işlenmeleri ve bu kültürlerin aktarılma yollarını incelenmiştir. TRT Çocuk yapımı Rafadan Tayfa çizgi filminin özel bir serisi olarak Ramazan ayına özel çekilen Ramazan Tayfa çizgi filminin 28 bölümü incelenip analiz edilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemiyle hazırlanan bu çalışmada kitle iletişim araçlarından televizyonun hitap ettiği 0-25 yaş arasının izledikleri çizgi film örneği ele alınmıştır.

Ramazan Tayfa çizgi filminin incelenen 28 bölümünde Türk halk kültürüne ait şu öğelerin kitle iletişim araçları aracılığıyla aktarıldığı belirlenmiştir: Tekne orucu, Ramazan davulu, mâni söyleme geleneği, sahur, Ramazan topu, diş kirası geleneği, pide, iftar çadırı, veresiye defteri satın alma geleneği, pişi dökme geleneği, arife çığı, sadaka taşı ve Karagöz-Hacivat gölge oyunu.

Sonuç olarak 28 bölümlük özel bir seri olarak çekilen çizgi filmdeki Türk halk kültürü unsurlarının yanı sıra halk yaşamına dair izler göze çarpmaktadır. Kültür aktarımının özellikle çocuklara (0-25 yaş) aktarılan kültürel birikimin kitlesel olarak verilebilmesi açısından çizgi filmlerin kıymeti öne çıkmaktadır. Türk halk kültürünün birikimini, gelecek kuşaklara aktarabilmek için Ramazan Tayfa'da olduğu gibi spesifik bir noktaya odaklanmak amaca yönelik olacaktır. Bu çizgi filmin Türk halk kültüründe önemli bir dönem olan Ramazan ayındaki uygulamalara ve Türk halk yaşantısına odaklandığı görülmektedir. Bunun gibi Türk halk kültüründe önemli dönemler veya unsurlara yönelik çizgi filmlerin sayısı artırılmalıdır. Sinema filmleri, mobil uygulamalar, mobil oyunlar üretilmelidir. Bu çalışmanın sınırları içerisinde yer verilmeyen ve kültür öğelerini barındıran çizgi filmlerin ülke ekonomisine katkısı da kültür ekonomisi bağlamında düşünülmeli ve değerlendirilmelidir.

Kaynakça

- Amos, D. B. (2006). Şartlar ve Çevre İçinde Folklorun Bir Tanımına Doğru. M. Ö. Oğuz, M. Ekici, N. Özdemir, G. Ö. Eker, & S. G. Teke içinde, *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1* (M. Ekici, Çev., s. 27-39). Ankara: Geleneksek Yayınları.
- And, M. (1977). *Dünyada ve Bizde Gölge Oyunu*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Anonim Halk Edebiyatı. (2018). M. Aça, M. Ekici, & A. M. Yılmaz içinde, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (s. 222). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Bascom, W. R. (2019). Folklorun Dört İşlevi. M. Ö. Oğuz, & S. G. Teke içinde, *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2* (F. Çalış, Çev., s. 71-86). Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çetin, O. (2020). Geçmişten Bugüne Ramazan Gelenekleri ve Geleneklerin Yaşatılarak Geleceğe Aktarılmasına Dair Öneriler. *Türk Ekini Dergisi*, 14-36.
- Duman, A. (2008). Sadaka maddesi. TDV İslâm Ansiklopedisi (Cilt 35, s. 82). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Gökalp, Z. (2014). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

- Ong, W. J. (2013). Sözlü ve Yazılı Kültür Sözün Teknolojileşmesi. (S. P. Banon, ev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Özbilgen, E. (2009). Bütün Yönleriyle Osmanlı Âdâb-ı Osmaniyye. İstanbul: İz Yayıncılık.
- zdemir, N. (2017). Kültür Bilimi ve Yönetimi. Ankara: Grafiker Yayınları.
- zdemir, N. (2021). Âşıklık Geleneği ve Kültürel Patronajlık. (S. S. Yılmaz, H. elikten, & E. K. elikten) Sivas: Vilayet Kitabevi.
- Özden, H. . (2010). Türk Ramazan Kültürü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 83-109.
- Samuk, O. (2018). izgi Filmlerin Söz Varlığı zerine Bir İnceleme. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şirin, S. (2020). Yetişin Gençler. İstanbul: Doęan Kitap.
- Yıldırım, D. (2016). Türk Bitiği Araştırma ve İnceleme Yazıları. Ankara: Akçaę Yayınları.